

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний економічний університет

*Кафедра економіки
підприємства
та менеджменту*

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
З ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНИХ МАГІСТЕРСЬКИХ РОБІТ
СТУДЕНТАМИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 8.050107 – „ЕКОНОМІКА
ПІДПРИЄМСТВА”

Харків, 2009 рік

ЗМІСТ

1. Загальні положення	3
2. Вибір теми дипломної магістерської роботи	3
3. Вимоги змісту	3
3.1. Загальні вимоги	3
3.2. Структура та обсяг дипломної магістерської роботи	4
3.3. Вимоги до змісту складових дипломної магістерської роботи	4
4. Правила оформлення дипломної магістерської роботи	7
4.1. Загальні вимоги	7
4.2. Нумерація	7
4.3. Ілюстрації та таблиці	8
4.4. Формули	9
4.5. Посилання	9
4.6. Список використаних джерел	10
4.7. Додатки	10

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Підготовка та захист дипломної магістерської роботи є одним із завершальних етапів навчального процесу. Вона має показати вміння студента:

- 1) використовувати для розв'язання певної проблеми набуті в процесі навчання теоретичні знання;
- 2) критично аналізувати літературні джерела, виявляючи їх позитивні та негативні сторони;
- 3) узагальнювати фактичний, зокрема статистичний матеріал;
- 4) застосувати сучасну методику дослідження з широким використанням графіків, таблиць, з допомогою яких економісти виражають свої теоретично-прикладні набутки;
- 5) приймати доцільні рішення в конкретних ситуаціях із застосуванням економіко-математичних методів та сучасних інформаційних систем.

2. ВИБІР ТЕМИ ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Тема дипломної магістерської роботи вибирається студентом відповідно до переліку тем, коригується керівником і затверджується завідувачем кафедри. Обов'язковим є дотримання вимоги відповідності обраної теми спеціальності, за якою навчається дипломник. До початку переддипломної практики студент подає на ім'я завідувача кафедри заяву про закріплення за ним обраної теми дипломної магістерської роботи, анотацію, план роботи, список використаних джерел (не менш 50 джерел).

В анотації до дипломної магістерської роботи вказується **актуальність** вибраної теми, **об'єкт, предмет, мета, завдання, база, періоди дослідження**.

3. ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ

3.1. Загальні вимоги

Дипломна магістерська робота виконується на підставі вивчення вітчизняної та іноземної літератури зі спеціальності (підручників, навчальних посібників, монографій, періодичних наукових видань, нормативної літератури тощо) та складається з двох частин:

- 1) розрахунково-пояснювальної записки;
- 2) графічної частини, яка може містити технічні креслення, економічні ілюстративні листи (графіки, схеми, таблиці, плакати, моделі, фотографії тощо).

Розрахунково-пояснювальна записка дипломної магістерської роботи повинна містити наступні розділи та документи:

1. **Титульна сторінка дипломного проекту**. Виконується на стандартному бланку зі всіма підписами (студента, консультантів, керівника, завідувача кафедри)

2. **Завдання на дипломну роботу** являє собою стандартний бланк, який підписується керівником і затверджується завідувачем кафедри

3. РЕФЕРАТ

4. **Зміст дипломної роботи**, повинен відтворювати назви розділів, параграфів тощо, які розкривають тему дипломної роботи, з зазначенням номерів сторінок, на яких вони розміщені.

5. Вступ

6. Теоретична частина

7. Аналітична частина

8. Проектна частина

9. Висновки

10. Список літератури

11. **Додатки до дипломної роботи** (додаються при необхідності).

3.2. Структура та обсяг дипломної роботи

Структура записки та обсяг окремих розділів залежать від особливостей теми дипломної роботи виконавця, але повинна формуватися з додержанням таких умов:

1. обсяг пояснювальної записки 90 – 110 стор.;
2. найбільш вагомою та, відповідно, великою за обсягом є проектна частина;
3. громіздкі обґрунтування, гіпотези, перспективні міркування чи значні математичні розрахунки доцільно виносити в додаток (чи додатки);
4. висвітлення положень та рекомендацій має бути конкретним, без зайвих пояснень та викладень загальновідомих міркувань;
5. кількість сторінок в окремих розділах не регламентується, але має відповідати вимогам достатньої інформативності та обґрунтованості рішень та висновків.

Орієнтовна кількість сторінок у розділах така:

вступ	2 – 3 стор.
теоретична частина	20 – 25 стор.
аналітична частина	25 – 30 стор.
проектна частина	30 – 35 стор.
висновки	2 – 3 стор.
Додатки в проведений обсяг не входять.	

Зміст кожного розділу у значній мірі залежить від теми дипломної магістерської роботи, проте, існують загальні вимоги до виконання кожного розділу, які наведені нижче.

3.3. Вимоги до змісту складових дипломної магістерської роботи

Зміст подається на початку дипломної роботи. Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовки), зокрема вступу, висновків до розділів, загальних висновків, додатків, списку використаної літератури та ін.

У „**ВСТУПІ**” студентом розкривається сутність і стан наукової задачі та її значущість, підстави та вихідні дані для розробки теми дипломної магістерської роботи, дається обґрунтування необхідності проведення дослідження та обов’язково мають бути висвітлені наступні питання:

1. актуальність теми;
2. теоретичне та практичне значення теми;
3. ступінь розробки у науковій літературі
4. об’єкт дослідження;
5. предмет дослідження;
6. основна мета дослідження;
7. база та періоди дослідження;
8. основні завдання дослідження;
9. практичне значення одержаних результатів.

Пояснення **актуальності теми** дипломної роботи має шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими розв’язаннями наукової (прикладної) задачі дати обґрунтування своєчасності та доцільності проведених досліджень для розвитку конкретного підприємства або відповідної галузі господарства чи виробництва України.

При висвітленні питання „**Мета та задачі дослідження**” студенти формулюють мету дипломної роботи та задачі, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети. Не слід формулювати мету як “Дослідження ...”, “Вивчення ...”, тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не саму мету.

При визначенні **об’єкту дослідження** у „ВСТУПІ” коротко викладається характеристика певного процесу, сфери діяльності підприємства або організації, на базі вивчення проблем розвитку яких виконано дипломну роботу.

Практичне значення одержаних результатів. В дипломній роботі, що має теоретичне значення, треба подати відомості про використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх використання, а в дипломному проекті, що має прикладне значення, – відомості про практичне застосування одержаних результатів або рекомендації щодо їх використання.

Основна частина дипломної роботи складається з розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів. Кожний розділ починають з нової сторінки. В кінці кожного розділу формулюють висновки із стислим викладанням наведених у розділі наукових і практичних результатів, що дає змогу вивільнити загальні висновки від другорядних подробиць.

В розділах основної частини подають:

1. теоретичну частину;
2. аналітичну частину;
3. проектну частину;

В **теоретичній частині** дипломної роботи обґрунтовується теоретична база обраної проблеми, дається огляд літературних джерел, нових розробок, іншої інформації, пов'язаних з темою.

В огляді літератури дипломник окреслює основні етапи розвитку наукової та практичної думки за своєю проблемою. Стисло, критично висвітлюючи роботи попередників, дипломник повинен назвати ті питання, що залишились невирішеними і, отже, визначить своє місце у розв'язанні задачі.

Теоретична частина розробляється на засадах вивчення спеціальної літератури, нормативно-законодавчої документації, фінансово-статистичної інформації, досвіду сучасних макро– та мікроекономічних вітчизняних і закордонних об'єктів.

В теоретичній частині розглядаються такі аспекти проблеми: категорії, характеристики, законодавчі акти, які відображають тему; показники, фактори, алгоритми, формули розрахунків і моделі; стратегічні та тактичні передумови прибутковості об'єкта, пов'язані з проблемою; ступінь вивченості проблеми.

Свої теоретичні дослідження доцільно обґрунтувати шляхом порівняння, порівнюючи динаміку розвитку об'єкту дослідження, узагальнення світового та вітчизняного досвіду, залучення наукових досягнень тощо.

Результатом теоретичної частини повинна бути певна теоретична модель пошуку механізмів розв'язання проблеми, поставленої у дипломній магістерській роботі. Ця модель повинна мати наскрізний характер, тобто щоб її алгоритм можна було б використовувати для аналізу відповідної інформації в аналітичній частині, пошуків в дослідницькій частині та обґрунтування рекомендацій, пропозицій і висновків у проектній частині.

В **аналітичній частині** аналізуються явища, котрі досліджуються у дипломній магістерській роботі. При цьому слід враховувати наступне:

1. обґрунтовують вибір напрямку досліджень, наводять методи вирішення задач і їх порівняльні оцінки, розробляють загальну методика проведення досліджень дипломної роботи;

2. виробничо-економічний аналіз проблеми повинен здійснюватись з урахуванням факторів позитивної та негативної дії;

3. одночасно з аналізом предмету проектування слід вивчити діяльність об'єкту, для якого обґрунтовуються проектні рішення;

4. вихідними даними для аналізу є технічна, економічна, фінансова, адміністративна, організаційна та інші види документації підприємства, а також статистична інформація державних та недержавних установ;

5. аналітична частина має бути закінчена висновками, де у стислій формі наводяться результати аналізу та формулюються напрямки проектних розробок.

Форма подання аналітичного матеріалу може бути довільною (словесна; графічна; таблична; у вигляді моделей, блок-схем тощо), але обов'язково повинна кореспондуватися з моделлю, відображеною у теоретичній частині.

Аналітична частина містить аналогічний матеріал з двох напрямків:

1. загальна технічна, організаційна, економічна, фінансова, маркетингова, логістична, виробнича та т.п. характеристика об'єкту проектування;
2. поглиблений аналіз проблеми у відповідності до теми дипломної роботи.

Перший напрямок аналізу має спільні риси для всіх тем і передбачає характеристику підприємства (установи, підрозділу), форми власності, продукції, її конкурентоспроможність, організаційної структури управління, механізмів фінансово-економічної, маркетингової, логістичної, зовнішньоекономічної господарської та інших видів діяльності, ресурсів, перспектив розвитку, інвестиційних та інноваційних проблем, організації обліку, фондкових операцій тощо.

Зміст і структура другого напрямку визначається темою і направлена на виявлення напрямів вдосконалення об'єкту та предмету проектування.

Проектна частина може бути побудована у двох формах:

1. Вона може представляти розробку певної однієї ідеї, яка за своєю сутністю буде комплексним заходом з вдосконалення різних боків діяльності об'єкту проектування (фінансового, економічного, виробничого, маркетингового, зовнішньоекономічного, організаційного, технічного тощо)
2. Їх зміст буде відображатись об'ґрунтуванням кількох заходів (двох і більше), пов'язаних між собою ідеєю вдосконалення предмету та об'єкту проектування. В цьому випадку окремий захід націлюється на усунення конкретного недоліку у діяльності підприємства, а проектна сукупність заходів (двох і більше) буде сприяти досягненню цілей проектування.

Вибір форми побудови проектної частини визначається темою дипломної магістерської роботи, результатами аналізу та досліджень, шляхами проектування тощо.

У цій частині об'ґрунтовуються проектні розробки дипломника. Сюди входять також результати оцінки економічної ефективності проектних пропозицій, обумовлених темою дипломної магістерської роботи.

Загальним для всіх тем є виконання наступних вимог:

1. матеріал у проектній частині розміщується у наступній послідовності: установлення мети та цілей проектування з посиланням на теоретичну, аналітичну та дослідницьку частини; об'ґрунтування проектних пропозицій (їх змісту, очікувані наслідки тощо); характеристика передумов практичного впровадження проектних пропозицій; розрахунок необхідних фінансових, матеріальних та інших ресурсів і економічної ефективності для кожної пропозиції; зведений розрахунок економічної ефективності;
2. проектні розрахунки проводяться на альтернативних засадах, тобто окремі рішення, проектні пропозиції, фрагменти бізнес-плану тощо, повинні розроблятися у декількох варіантах. Форма альтернативності залежить від теми дипломної роботи;
3. зведені розрахунки економічних результатів проекту оформлюються згідно з вимогами методичних вказівок і виносяться на відповідні демонстраційні листи;
4. проектні пропозиції можуть мати вигляд організаційних, економічних, фінансових, інноваційних, технологічних та інших заходів, бізнес-плану (або його фрагменту), нормативного документу, моделі, методики тощо, законодавчого акту, інвестиційного проекту тощо).

Обов'язковою умовою якісного виконання проектної частини є застосування сучасної комп'ютерної техніки, економіко-математичних методів та моделей, досягнень вітчизняних і закордонних підприємств, результатів наукових досліджень. Виклад матеріалу підпорядковують одній провідній ідеї, чітко визначеній дипломником.

В проектній частині включаються також матеріали, що пов'язані з розробкою заходів з охорони праці, охорони довкілля, забезпечення життєдіяльності об'єктів у надзвичайних ситуаціях тощо.

Висновки викладають перелік пропозицій і рекомендацій та практичні результати одержані в дипломній магістерській роботі, характеристику досягнення проектних цілей. Далі формулюють висновки щодо практичного використання здобуття результатів. Далі у

висновках розкривають методи вирішення поставленої задачі, їх практичний аналіз, порівняння з відомими розв'язаннями. У висновках необхідно наголосити на якісних та кількісних показниках здобутих результатів, викласти рекомендації щодо їх використання.

4. ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

4.1. Загальні вимоги

Обсяг дипломної магістерської роботи повинен становити 90 – 110 сторінок.

Текст дипломної магістерської роботи необхідно друкувати, залишаючи береги таких розмірів:

- лівий – не менш 30 мм;
- правий – не менш 10 мм;
- верхній – не менш 20 мм;
- нижній – не менш 20 мм.

Роздруковані на ЕОМ програмні документи повинні відповідати формату А 4 (мають бути розрізаними). Такі документи включають до загальної нумерації сторінок дипломної роботи (за умови подання в основному тексті роботи) або розміщують (як правило) у додатках.

Текст основної частини дипломної магістерської роботи поділяють на розділи та підрозділи.

Заголовки структурних частин магістерської роботи “ЗМІСТ”, “ВСТУП”, “РОЗДІЛ ...”, “ВИСНОВКИ”, “СПИСОК ВИКОРИСТАННИХ ДЖЕРЕЛ”, “ДОДАТКИ” пишуть великими літерами по центру.

Заголовки підрозділів пишуть маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять.

Усі структурні складові основної частини дипломної магістерської роботи (“ЗМІСТ”, “ВСТУП”, “РОЗДІЛ ...”, “ВИСНОВКИ”, “СПИСОК ВИКОРИСТАННИХ ДЖЕРЕЛ”, “ДОДАТКИ”) починаються з нових сторінок, відокремлюються від наступного тексту одним пустим рядком та оформлюються наступним чином.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

1.1. Загальна характеристика підприємства

4.2. Нумерація

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, малюнків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №.

Першою сторінкою дипломної магістерської роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок дипломної магістерської роботи. Нумерація сторінок друкується, починаючи з другої сторінки ВСТУПУ, або з першої сторінки РОЗДІЛУ 1 (якщо обсяг ВСТУПУ не перевищує однієї сторінки). На сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці. Розмір та шрифт цифр при нумерації сторінок підбирається відповідно до шрифту основного тексту роботи.

Структурні частини роботи „ЗМІСТ”, „ВСТУП”, „ВИСНОВКИ”, „СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ” не нумерують. Номер розділу ставлять після слова “РОЗДІЛ”

на тому ж рядку, після номера крапку не ставлять, а потім з нового рядка пишуть (друкують) заголовок розділу.

Підрозділи (пункти) нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу та порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: “2.3.” (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

Ілюстрації (фотографії, креслення, схеми, графіки) та таблиці необхідно подавати в дипломній магістерській роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані (дано посилання за зразком – „подано на рис. 3.1”, „дивись у табл. 3.2” або „... (рис. 3.2).”) вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації та таблиці, які розміщені на окремих сторінках дипломної магістерської роботи, включають до загальної нумерації сторінок.

Ілюстрації позначають словом “Рис.” та нумерують послідовно в межах розділу, за виключенням ілюстрацій, поданих у додатках.

Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу та порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: “Рис. 1.2” (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва та пояснювальні підписи розміщують під ілюстрацією з абзацу.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) в межах розділу. В правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис “Таблиця” із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу та порядкового номеру таблиці, між якими крапка, наприклад: “Таблиця 1.2” (друга таблиця першого розділу).

При переносі частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово “Таблиця” та номер її вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова “Продовження табл.” та вказують номер таблиці, наприклад: “Продовження табл. 1.2”.

Формули в дипломній роботі нумеруються у межах розділу. Номер формули складається з номеру розділу та порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Номер формул пишуть біля правого берега аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (3.1) (перша формула третього розділу).

4.3. Ілюстрації та таблиці

Цифровий матеріал, як правило, повинен оформлятися у вигляді таблиць (див. табл. 3.1). Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею. Назву таблиці починають із слів „Таблиця” та її номеру, які розміщуються у правому верхньому куті над таблицею (див. табл. 3.1). На наступному рядку симетрично до тексту з великої літери пишеться назва таблиці. Заголовки граф повинні починатися з великих літер, підзаголовки – з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони є самостійними.

Приклад побудови таблиці

Таблиця 1.1

Назва таблиці

Найменування показників	2007 рік		Відхилення	
	план	факт	абсолютне	відносне

Приклад побудови ілюстрації

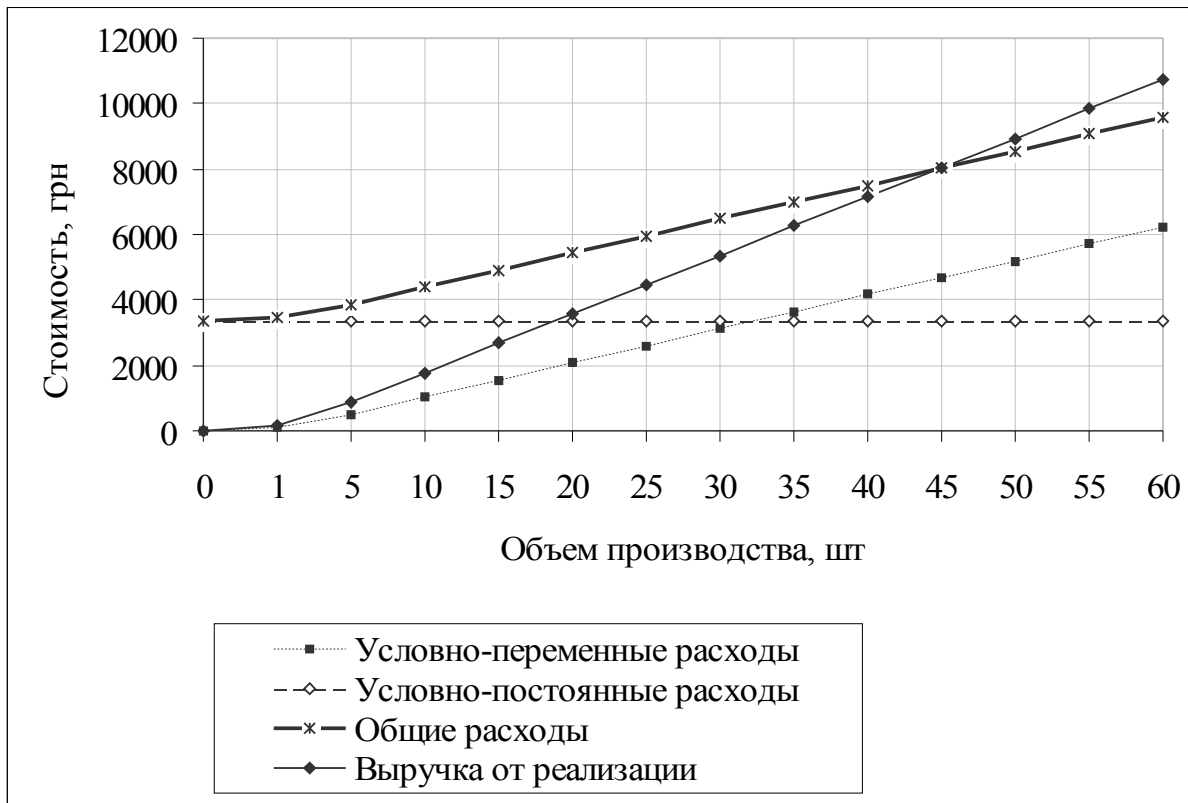

Рис. 3.10 Графік, определяющий точку безубыточности

Якщо цифрові або інші дані в якому-небудь рядку таблиці не подаються, то в ньому ставлять прочерк.

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті.

4.4. Формули

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони дані у формулі. Значення кожного символу та числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова “де” без двокрапки.

Рівняння та формули треба виділяти з тексту вільними рядками. Вище та нижче кожної формули потрібно залишити не менше одного вільного рядка.

$$k = 1 - \frac{T_{tr}}{T_{c}}, \quad (2.1)$$

де T_{tr} – тривалість транспортних операцій;

T_{c} – тривалість виробничого циклу виготовлення продукції.

4.5. Посилання

При написанні дипломної магістерської роботи студент повинен давати посилання на джерела, матеріали або окремі результати.

Посилання в тексті на джерела слід зазначити порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад: "... у працях [1 – 3] ...".

Оформлення посилання має відповідати його бібліографічному опису за переліком посилань із зазначенням номера.

Приклад: "... 25% капіталу проекту надходить з індустрії венчурного капіталу у формі участі в статутному фонді" [8].

Відповідний опис у переліку посилання (СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ):

8. Степаненко А.С. Венчурне фінансування інвестицій і перспективи його використання в Україні // Фінанси України, – 1997. – №3. – С. 46-61.

Посилання на ілюстрації дипломної магістерської роботи вказують порядковим номером ілюстрації, наприклад: "рис. 1.2".

Посилання на формули вказують порядковим номером формули в дужках, наприклад "... у формулі (2.1)".

На всі таблиці дипломної магістерської роботи повинні бути посилання в тексті, при цьому слово "таблиця" в тексті пишуть скорочено, наприклад: "... в табл. 1.2".

У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слово "дивись", наприклад: "див. табл. 1.3".

4.6. Список використаних джерел

Джерела треба розміщувати в списку в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, в хронологічному порядку. В першу чергу у списку використаних джерел подаються джерела законодавчо-нормативної бази. Відомості про джерела, які включені до списку, необхідно давати згідно з вимогами державного стандарту з обов'язковим наведенням праць.

4.7. Додатки

Додатки оформляють як продовження дипломної магістерської роботи на наступних її сторінках. Додатки відокремлюються від основної частини дипломної магістерської роботи чистим аркушем, на якому по центру треба розмістити великими літерами слово „ДОДАТКИ”. Цей аркуш нумерується останнім. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово “Додаток ___” та велика літера, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ъ, наприклад, додаток А, додаток Б та т.д. Один додаток позначається як додаток А.

Ілюстрації, таблиці та формули, які розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: рис. Д. 1.2 – другий рисунок першого розділу додатка Д; формула (А. 1) – перша формула додатка А.